

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับ
รายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
Development of Tourism Products Based on Agricultural Lifestyle and
Identity to Raise the Income of the Community, Tha Sai Subdistrict,
Mueang District, Nakhon Nayok Province

พจนา บุญคุ้ม^{1*} และ อรมน ปั่นทอง²
(Potjana Boonkoun^{1*} and Orramon Panthong²)

^{1*}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพมหานคร
Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพมหานคร
Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: b_pojjana@hotmail.com

Article history:

Received 6 October 2025

Revised 25 February 2026

Accepted 27 February 2026

SIMILARITY INDEX = 15.03 %

บทคัดย่อ

การวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก 2) ศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก และ 3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าทราย ผู้นำชุมชน ตัวแทนจากชุมชน จำนวน 7 คน เลือกตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ จำนวน 30 รวบรวมข้อมูลจาก 2 ชุมชน ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม 1 ครั้ง และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งละ 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามด้วยแบบสอบถาม และสนทนากลุ่ม ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย บัวฉัตร ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ผ้ามัดย้อม ปลาตู ปลาแดดเดียว น้ำพริกปลาสด ไข่เค็ม ไม้กวาดด้ามไม้มะดัน ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปมะยงชิด มะดัน ได้แก่ น้ำมะดัน น้ำมะยงชิด ซอสมะดัน มะดันแช่อิ่ม มะดันอบแห้ง น้ำพริกมะดัน น้ำปลาหวานมะดัน และโลชั่นถนอมผิวจากมะดัน 2) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนตำบลท่าทรายส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่ผ่านการแปรรูปแล้ว เช่น น้ำมะยงชิด น้ำมะดัน มะดันแช่อิ่ม มะดันอบแห้ง น้ำพริกมะดัน น้ำปลาหวานมะดัน และซอสมะดัน ในช่วงหน้ามะยงชิดนักท่องเที่ยวสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลไม้สดกลับไปรับประทานและเป็นของฝากได้ นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์จากปลา เช่น ปลาตู ปลาแดดเดียว น้ำพริกปลาสด ไข่เค็ม ไม้กวาดด้ามไม้มะดันที่มีความเบาและสะดวกต่อการใช้สอย และ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทราย จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ชุมชนได้เลือกพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลาและกล้วยโดยนำมาพัฒนาเป็นสินค้าของที่ระลึกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลาเป็นการพัฒนาต่อยอดจากปลาดูของชุมชนในหมู่ที่ 5 พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ชื่อว่า “ปลาดูพูน้ำมะดันทรงเครื่อง” ส่วนผลิตภัณฑ์จากกล้วยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนท่าทรายหมู่ที่ 7 คือ “กล้วยอบซอสมะดันธัญพืช” และจากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิต การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

The research on development of tourism products based on agricultural lifestyle and identity to raise the income of the community, Tha Sai Subdistrict, Mueang District, Nakhon Nayok Province aimed to: 1) explore tourism products of Tha Sai Subdistrict; 2) study agricultural tourism products of Tha Sai Subdistrict; and 3) develop tourism products based on agricultural lifestyle and identity to raise the income of the community, Tha Sai Subdistrict, Mueang District, Nakhon Nayok Province. Mixed method research was used to collect data from 400 tourists who visited Nakhon Nayok Province. Key informants of the study were selected by purposive selection. They were: 1) people in Tha Sai Subdistrict area, community leaders, community representative, totally 7 people, the data were collected by in-depth interview; and 2) 30 involved people who joined focus group discussion and workshop were from both government and private sectors, academic persons, and people in the area. Fifteen people in each community, totally 30 people from 2 communities participated in focus group discussions and workshop on developing tourism products based on agricultural lifestyle and identity to raise the income of the community. The data were collected by using questionnaire, and focus group discussion in during February- May 2023. The data were analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the study revealed that: 1) Tourism product of Tha Sai Subdistrict included Bua Chat, berry rice, tie- dyed fabric, Pla Du, sun-dried fish, gourami chili paste, salted egg, and broom with Madan wood handle. Products from the processing of Madan gooseberries include Madan juice, Madan sauce, preserved Madan, dried Madan, Madan chili paste, Madan sweet fish sauce, and skin care lotion from Madan. 2) The agricultural tourism products of Tha Sai Subdistrict were mostly products that were processed, such as, Madan juice, preserved Madan, dried Madan, Madan chili paste. Madan sweet fish sauce, and Madan sauce. During Mayongchid season, tourists were able to buy fresh fruits to eat and give as souvenirs. In addition, there were also fish products such as Pla Du, sun-dried fish, gourami fish paste, salted egg, and light broom with Madan wood handle that was convenient to use. 3) The developed tourism products based on agricultural lifestyle and identity to raise the income of the community, Tha Sai Subdistrict, Mueang District, Nakhon Nayok Province, from workshop, the community people had chosen to develop product from fish and banana by developing them as souvenirs for tourists.

Keywords: Tourism products, Lifestyle identity, Agricultural tourism

1. บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ถึงแม้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในระยะหลังแต่การท่องเที่ยวของประเทศไทยก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในระดับโลกและได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติหลายรางวัล เช่น กรุงเทพฯ ที่ได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในปี พ.ศ. 2559 จากการจัดอันดับของ Master Card (Master Card's Asia Pacific Destinations Index 2016) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560: 10-16) เมื่อพิจารณาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยจากยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) การท่องเที่ยวได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยหากจะพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของประเทศไทยที่มีต่อการท่องเที่ยว พบว่าประเทศไทยยังมีจุดเด่นและข้อได้เปรียบจากประเทศคู่แข่งหลายประการ เช่น ท่าเลที่ตั้งที่เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมของคนไทย เป็นต้น นอกจากนี้ ในปี 2558 World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศทั่วโลก รายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว จากการเก็บสถิติของ UNWTO ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึง 44.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือสูงเป็นอันดับที่ 6 ของโลก ทั้งนี้ คาดการณ์ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในปี 2559 จะมีรายได้รวม 2.4 ล้านล้านบาท และในปี 2560 จะมีรายได้สูงถึง 2.5 ล้านล้านบาท (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560-2564: 6-8)

แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก ฉบับทบทวนปี 2562 ได้กำหนดการผลักดันตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของจังหวัดเพื่อเสริมเป้าหมายการพัฒนา “นครนายกเมืองน่าอยู่” รวม 4 ประเด็นคือ 1) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปให้มีความปลอดภัย มีความปลอดภัยตรงกับความต้องการของตลาด 2) ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สุขภาพ วัฒนธรรม และการประชุมที่ได้มาตรฐาน 3) พัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพของประชาชน รวมถึงจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานให้บริการประชาชนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งรวม ทั้งเสริมสร้างความมั่นคงในสังคมให้มีความสุข และ 4) อนุรักษ์ ปันฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศ โดยประชาชนมีส่วนร่วม (สำนักงานจังหวัดนครนายก, 2561ก; 2561ข: 59)

แผนแม่บทการวิจัยตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2565-2579) ได้อ้างอิงจากยุทธศาสตร์ชาติ ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลัก ธรรมาภิบาล นำมาประกอบกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อกำหนดเป็นแผนแม่บทการวิจัยตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร นั้น โดยแผนแม่บทการวิจัยฯ ฉบับนี้ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ 13 แผนงานวิจัย 26 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1: พัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2: ผลิตภัณฑ์และบริการ ยุทธศาสตร์ที่ 3: พัฒนาคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 4: พัฒนาระบบบริหารจัดการ สำหรับการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศโดยจัดการศึกษา วิจัย บริการวิชาการ ในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาครู เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเนื้อหาในยุทธศาสตร์ที่ 1 เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีเป้าประสงค์ เพื่อชุมชนท้องถิ่นยั่งยืน ได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของท้องถิ่นไว้ในกลยุทธ์ที่ 3 ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อสืบสานพระราชปณิธานด้วยการสร้างความ

เข้มแข็งให้กับชุมชน และท้องถิ่นในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (คณะกรรมการดำเนินงานของสภามหาวิทยาลัย ฝ่ายวิจัย, 2565-2579: 11-15)

ตำบลท่าทราย ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นพื้นที่หนึ่งในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเรื่องการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านไร่ หมู่ที่ 2 บ้านโพธาราม หมู่ที่ 3 บ้านท่าทราย หมู่ที่ 4 บ้านคลองใหญ่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าศาลา หมู่ที่ 6 บ้านโรงหิน และหมู่ที่ 7 บ้านบางควายลุย พื้นที่ตำบลท่าทรายมีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรในเขตตำบลท่าทราย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนมะยงชิด มะปรางหวานที่ขึ้นชื่อและยังมีการปลูกสวนมะดันกันเป็นจำนวนมาก ปลูกผักสวนครัวหลังฤดูทำนาเก็บเกี่ยวข้าวแล้วราษฎรจะเพาะปลูกพืชในพื้นที่นา เช่น ข้าวโพด เผือก แตงโม แตงกวา ถั่ว และเพาะเห็ดฟางจากฟางข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วเป็นรายได้เสริม ในแผนพัฒนาตำบลท่าทราย ได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพผู้ปลูกมะยงชิด มีการพัฒนาอาชีพและเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ เป็นโอกาสดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของตำบลท่าทราย (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย, 2561-2565: 5, 23)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีกิจกรรมการเกษตรหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับรากฐานของสังคมไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการดำรงชีพและยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วยโดยเฉพาะสังคมชนบทซึ่งมีความผูกพันกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้การพัฒนาส่งเสริมให้พื้นที่เกษตรได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้มาเยี่ยมชมได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความประทับใจ ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการท่องเที่ยวในชุมชนจะนำมาซึ่งรายได้แก่เกษตรกรและชุมชนท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว (พจนานุกรม, 2561: 2)

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Product) นับเป็นสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวที่นิยมซื้อเพื่อบริโภคและนำกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกจากการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนั้น ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จากการลงพื้นที่บริการวิชาการ ในปี พ.ศ. 2563 พบว่าพื้นที่ตำบลท่าทรายมีศักยภาพที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เติบโตในอนาคตได้ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ มี ข้าว พืชผัก ผลไม้ สัตว์น้ำที่พร้อมจะพัฒนาให้เป็นของฝากแก่นักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชนเพื่อเป็นสินค้าและของฝากแก่นักท่องเที่ยว เช่น น้ำมะดัน มะดันอบแห้ง ข้าว ปลาร้า ปลาตากแห้ง ไข่เค็ม แต่ยังคงพบปัญหาด้านสินค้าของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ยังมีไม่เพียงพอและหลากหลาย อีกทั้งชาวบ้านขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของลูกค้า ดังนั้น เพื่อให้ชุมชนมีสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวจนเกิดการตัดสินใจซื้อ และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561-2564 ในประเด็นที่ 1 คือการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปให้มีความปลอดภัย ตรงกับความต้องการของตลาด และแผนแม่บทการวิจัยตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2565-2579) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อชุมชนท้องถิ่นยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยวและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

2.1 แนวคิดของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่น่าเสนอแก่ตลาดเพื่อเรียกร้องความสนใจให้เกิดความต้องการครอบครองใช้ประโยชน์หรือบริโภคที่สามารถตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็น และทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ผลิตภัณฑ์ยังหมายถึงสิ่งที่เป็นรูปร่างจับต้องได้ บริการ บุคคล สถานที่ องค์กรและแนวความคิด (ราณี อธิชัยกุล, 2560: 5) ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าหรือบริการที่ธุรกิจสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด (ศรัณญา วิสุทธิศาลวงศ์, 2560: 83) หรือสิ่งใดก็ตามที่สามารถตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของลูกค้าเพื่อทำให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้า นักธุรกิจจึงต้องวิเคราะห์และเข้าใจความจำเป็น ความต้องการของลูกค้าเพื่อสามารถตอบสนองลูกค้าให้เหมาะสมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) สินค้า (Goods) หมายถึง สิ่งที่สามารถจับต้องได้ และสามารถตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า (2) การบริการ (Services) คือสิ่งที่จับต้องไม่ได้และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (3) ความคิด (Idea) คือ ความคิดใด ๆ ก็ตามที่ทำให้ธุรกิจสามารถมองเห็นช่องทางที่จะนำเสนอสินค้าและการบริการเข้าสู่ตลาด (สุวันชัย หวนนากลาง, 2558: 4) คุณค่าผลิตภัณฑ์ (Value) จะเกิดขึ้นเมื่อผลิตภัณฑ์ให้ความพึงพอใจ (Satisfaction) และความคุ้มค่าในระดับที่เท่ากันหรือสูงกว่าที่ลูกค้าคาดหวังไว้ McCarthy & Perreault (1991) กล่าวว่า ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับกิจการ อาจจะเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่มีผลให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์สินค้ามากที่สุด กล่าวคือ ควรมีความพึงพอใจมากกว่าการบริโภคผลิตภัณฑ์สินค้าชนิดเดิม หรืออาจจะเป็นผลิตภัณฑ์เดิมที่นำเสนอในตลาดใหม่ ๆ อาจจำแนกผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) ได้ 3 ลักษณะ (McCarthy & Perreault, 1991) คือ 1) ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ (Innovative Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีผู้ใดนำเสนอในตลาดมาก่อนหรือเป็นแนวคิดใหม่สำหรับผู้บริโภคอาจยังคาดไม่ถึง 2) ผลิตภัณฑ์ปรับปรุงใหม่โดยการปรับเปลี่ยน ดัดแปลง (Replacement Product of Modify Product) หมายถึง เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาด ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้น และ 3) ผลิตภัณฑ์ลอกเลียนแบบหรือการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ (Imitative or Me-too-Product) ซึ่งกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Idea) มีการคัดกรองความคิด (Idea Screening) และมีการพัฒนาและการทดสอบแนวความคิด (Conceptual Development and Testing) ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะประสบความสำเร็จจะสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ในสายตาของผู้บริโภค ซึ่งจะต้องมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ร่วมกับผลิตภัณฑ์จากคู่แข่งในตลาด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Ago Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้และได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2544) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรหรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มีการจัดระบบการให้บริการไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งมีการวางแผนป้องกันและวางแผนทางแก้ไขปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546; ราณี อธิชัยกุล, 2546: 79) และเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ (Alternative Tour) ที่ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา เรียนรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมการเกษตรอันเกิดจาก ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริม กระจายรายได้ไปยังท้องถิ่นอย่างแท้จริง กิตติพจน์ แสนสิงห์ (2552: 11) โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่ามี 10 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการทำนา 2) รูปแบบเกษตรผสมผสาน 3) รูปแบบสวนผลไม้ 4) รูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ 5) รูปแบบเกษตรเชิงอนุรักษ์ ผสมผสานกับวัฒนธรรม 6) รูปแบบการศึกษาและศูนย์วิจัยทดลองของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ศูนย์ศึกษาห้วยฮ่องไคร้ในจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาเขาหินซ้อนในจังหวัดฉะเชิงเทรา 7) โครงการหลวงและโครงการพระราชดำริ เช่น โครงการหลวงดอยอินทนนท์ โครงการหลวงห้วยลึก โครงการหลวงดอยอ่างขาง และโครงการพัฒนาดอยตุง 8) รูปแบบชุมชนเกษตรกร เช่น ชุมชนประมง ชุมชนชาวสวนยาง ชุมชนชาวเขา สหกรณ์นิคมต่าง ๆ ซึ่งรวมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าไปด้วย 9) รูปแบบสวนเกษตรหรือฟาร์มของเอกชน และ 10) รูปแบบตลาดการเกษตร เช่น ตลาดดำเนินสะดวกที่จังหวัดราชบุรี ตลาดไทสี่มุมเมืองที่จังหวัดปทุมธานี ตลอดจนตลาดผลไม้ในเทศกาลต่าง ๆ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

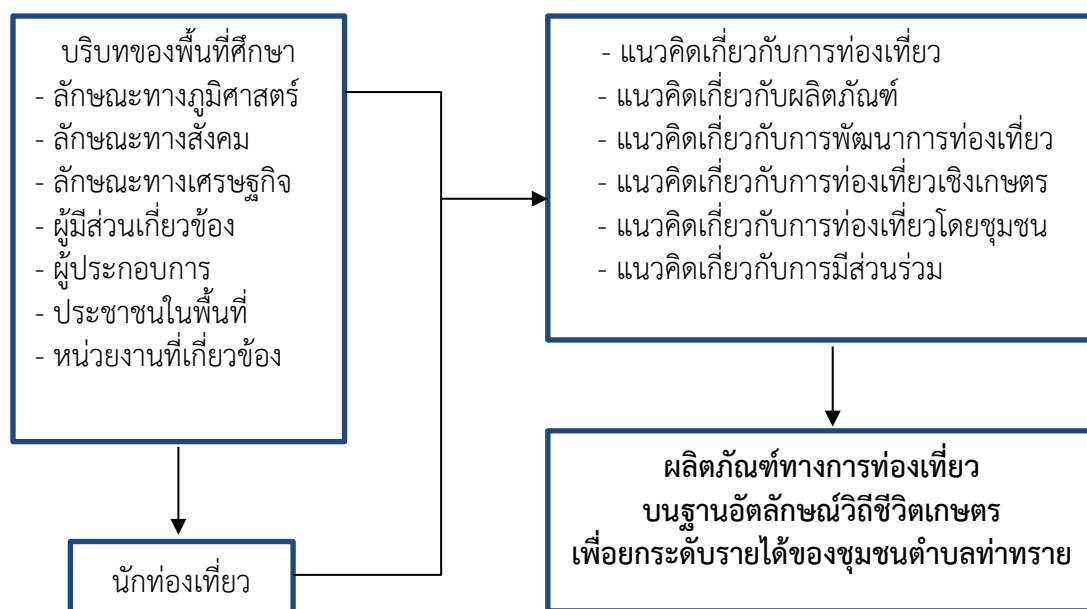
Association of Southeast Asian Nations: ASEAN (2016) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดย ชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ โดยชุมชนดำเนินการและบริหารงานหรือการประสานงานในระดับชุมชน โดยชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน อีกทั้งสนับสนุนความยั่งยืนและรักษาประเพณีวัฒนธรรมและทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ Goodwin & Santilli (2009) ที่กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของเองและบริหารจัดการเอง โดยชุมชนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ เช่นเดียวกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน, 2560) ที่ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดีสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) และวีระพล ทองมา (2561) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือนรวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน นอกจากนี้ Strydom, Mangope, & Henama (2018) ระบุว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างผลประโยชน์และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้แก่คนในท้องถิ่น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม ประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์จากการกระทำและร่วมรับผิดชอบ (สถาบันพระปกเกล้า, 2553: 6; อุบลวรรณ ภาวนันท์ และศรัณย์ กอสนาม (2565: 9) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมคือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ (ฉลาด จันทรสมบัติ และพิมพ์ิกา จันทไทย, 2553: 176) พิมพ์ ะวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553: 34-35) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ 1) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการ ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงต้องการทัศนคติที่ดีและความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ 2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของชุมชนจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีเนื่องจาก ได้รับแรงจูงใจจากชุมชน 3) การที่ชุมชนมีส่วนร่วม จะเป็นการร่วมมือด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม และ 4) นักท่องเที่ยวจะได้รับความพอใจมากขึ้นหากชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวและภูมิใจในการนำเสนอของดีในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อนำแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตร เพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านไร่ หมู่ที่ 2 บ้านโพธาราม หมู่ที่ 3 บ้านท่าทราย หมู่ที่ 4 บ้านคลองใหญ่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าศาลา หมู่ที่ 6 บ้านโรงหิน และหมู่ที่ 7 บ้านบางควายลุย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษามี 3 กลุ่ม ได้แก่

3.2.1 ประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าทราย ทั้ง 7 หมู่บ้าน จำนวน 3,432 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย, 2564: 2)

3.2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ จำนวน 94 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย, 2564: 2)

3.2.3 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก จำนวน 100,000 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ได้แก่ 1) ประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าทราย ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนจากชุมชน จำนวน 7 คน 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ จำนวน 30 คน และ 3) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองนครนายก จำนวน 400 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 และ 3 คือกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย ในขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทราย

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาจากการประชากรในกลุ่มที่ 3 กำหนดขนาดโดยใช้วิธีการเปิดตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95% จากประชากรจำนวนไม่เกิน 100,000 คน ได้ตัวอย่างจำนวน 383 คน จากนั้น สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าทรายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 จำนวน 7 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 2 จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (15 คน) และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน (15 คน)

3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.3.2 สํารวจผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของตำบลท่าทราย โดยใช้แบบสำรวจผลิตภัณฑ์ด้วยการลงสำรวจพื้นที่

3.3.3 ศึกษาความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้นำชุมชนหรือตัวแทนจากชุมชน ๆ ละ 1 คน รวม 7 คน และใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน

3.3.4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 - 3

3.3.5 จัดสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนจากชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ นักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตร เพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.3.6 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน

3.3.7 วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสำรวจผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของตำบลท่าทราย 2) แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ตัวแทนจากชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว 4) ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว 5) แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้คือ 1) ศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อกำหนดประเด็นที่จะถามในเครื่องมือวิจัย 2) สร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นที่จะศึกษา 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่วัด (Index of Item Object Congruence: IOC) ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่า IOC=1.00 ทุกข้อ 4) ปรับปรุงแบบสอบถามตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ 5) จัดพิมพ์แบบสอบถาม หลังจากการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล 6) นำแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 30 คน และนำคำตอบที่ได้มาหาความเที่ยง (reliability) ด้วยวิธีของครอนบัค (Cronbach, 1974) โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่าความเที่ยง (reliability) เท่ากับ .9687 และ 7) จัดพิมพ์แบบสอบถาม หลังจากการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับประเด็นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงสำรวจพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนตัวแทนจากชุมชน และสอบถามนักท่องเที่ยว การสนทนากลุ่มและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการ

ท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทรายในเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2566

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ใช้การหาค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981: 178)

3.6.2 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอเป็นความเรียงพร้อมภาพประกอบ

4. ผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย บัวฉัตร ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ผ้ามัดย้อม ปลาตู ปลาแดดเดียว น้ำพริกปลาสด ไข่เค็ม ไม้กวาดด้ามไม้ มะดัน ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป ได้แก่ น้ำมะดัน น้ำมะยงชิด ซอสมะดัน มะดันแช่อิ่ม มะดันอบแห้ง น้ำพริกมะดัน น้ำปลาหวานมะดัน และโลชั่นถนอมผิวจากมะดัน

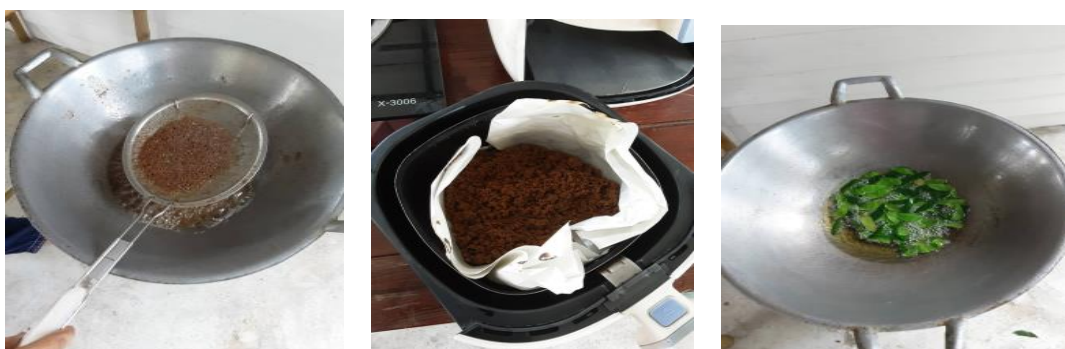
2. ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่ผ่านการแปรรูปแล้ว เช่น น้ำมะยงชิด น้ำมะดัน มะดันแช่อิ่ม มะดันอบแห้ง น้ำพริกมะดัน น้ำปลาหวานมะดัน ซอสมะดันและในช่วงหน้ามะยงชิด มะปร่างหวาน และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรบางส่วนยังไม่ได้ผ่านการแปรรูปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการทำเกษตรกรรมประชากรประกอบอาชีพหลัก นักท่องเที่ยวสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลไม้สดกลับไปรับประทานและเป็นของฝากได้ นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์จากปลา เช่น ปลาตู ปลาแดดเดียว น้ำพริกปลาสด มีไข่เค็ม ไม้กวาดด้ามไม้มะดันที่มีความเบา สะดวกต่อการหยิบจับใช้สอยและบัวฉัตร

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

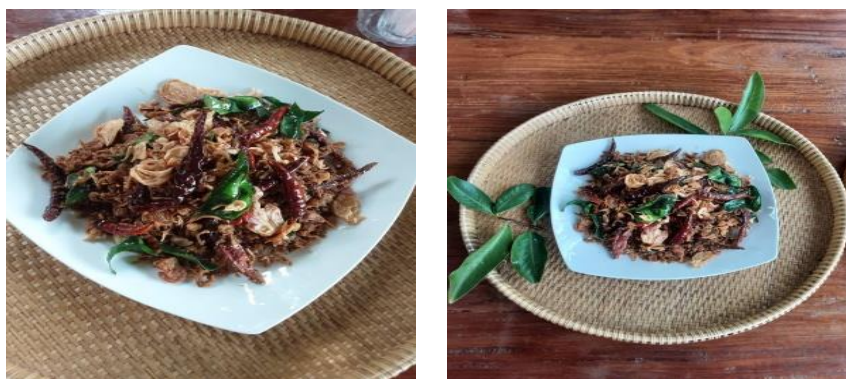
จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย ชุมชนได้ร่วมกันเลือกพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลา และกล้วยโดยนำมาพัฒนาเป็นสินค้าของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลา เป็นการพัฒนายอดจากปลาของชุมชนในหมู่ที่ 5 พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ชื่อว่า “ปลาตูฟู น้ำมะดันทรงเครื่อง” ส่วนผลิตภัณฑ์จากกล้วยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนท่าทรายหมู่ที่ 7 คือ “กล้วยอบซอสมะดันธัญพืช” และจากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังแผนภาพประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และตารางที่ 1

แผนภาพที่ 2 การอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลาของชุมชนตำบลท่าทราย

แผนภาพที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลาของชุมชนท่าทราย

แผนภาพที่ 4 ปลาตูฟูน้ำมะดันทรงเครื่อง

แผนภาพที่ 5 การอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วย

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการฯ

(n=15)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม	4.20	.414	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	3.67	.488	มาก
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลา	4.13	.352	มาก
4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วย	4.40	.507	มาก
5. การนำความรู้และประสบการณ์จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	3.80	.414	มาก
6. ความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้	4.33	.488	มาก
รวม	4.09	.344	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ตำบลท่าทราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุก ๆ ข้อ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.40 รองลงมา คือ ความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ย 4.33

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป และอภิปรายผล

1) ผลจากการศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายกทั้ง 7 หมู่บ้าน พบว่า เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ส่วนใหญ่ผ่านการแปรรูปแล้ว และบางส่วนยังไม่ได้ผ่านการแปรรูปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการทำเกษตรกรรมประชากรประกอบอาชีพหลักคือ การทำนา ทำสวนมะขาม มะพร้าวหวาน และยังมีปลูกมะดันเพิ่มเป็นจำนวนมากเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการ ปลูกผักสวนครัวหลังฤดูทำนาเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วในพื้นที่นา เช่น ข้าวโพด เผือก แตงโม แตงกวา ถั่ว และเพาะเห็ดฟางจากฟางข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วเป็นรายได้เสริมซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลท่าทราย 2561-2565 (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย, 2561) ที่ได้ส่งเสริมการ

รวมกลุ่มอาชีพผู้ปลูกมะยงชิด มีการพัฒนาอาชีพและเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ปัจจุบันมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชนในลักษณะของวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นสินค้าและของฝากแก่นักท่องเที่ยว เช่น น้ำมะดัน มะดันอบแห้ง ข้าว ปลาร้า ปลา ตากแห้ง ไข่เค็ม นับเป็นโอกาสดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ผลจากการศึกษานี้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนครนายก ฉบับทบทวนปี 2562 (สำนักงานจังหวัดนครนายก (2561ก) ที่กำหนดการผลักดันตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของจังหวัดเพื่อเสริมเป้าหมายการพัฒนา “นครนายกเมืองน่าอยู่” ในประเด็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปให้มีความปลอดภัย ตรงกับความต้องการของตลาด

2) ผลจากการศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เป็นผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่ผ่านการแปรรูปแล้ว เช่น น้ำมะยงชิด น้ำมะดัน มะดันแช่อิ่ม มะดันอบแห้ง น้ำพริกมะดัน น้ำปลาหวานมะดัน ซอสมะดัน และผลิตภัณฑ์จากปลา เช่น ปลาตู ปลาแดดเดียว น้ำพริกปลาสด ไข่เค็ม นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นของใช้ ได้แก่ ไม้กวาดด้ามไม้มะดัน ผ้ามัดย้อมและดอกบัวจากทุ่งบัวฉัตรขนาดใหญ่เมื่อดอกบัวจำนวนมากบานเต็มที่จะสวยงามมากและสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมจึงเหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความผูกพันกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีตซึ่งแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท่าทรายที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ด้วยกิจกรรมพายเรือชมบัว ชมทิวทัศน์โดยรอบ ถ่ายรูปหรือเก็บบัวกลับไปเป็นของฝาก และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนในอนาคตด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้คงอยู่สืบไป ผลจากการศึกษานี้ สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของสุภัทร ศรีจงแสง (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาสินค้าที่ระลึกทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อของที่ระลึกชุมชนบ้านบากชุมในปัจจุบัน สามารถแบ่งความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสินค้าที่ระลึกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านแรก ได้แก่ ด้านการสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ด้านศิลปหัตถกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่สองเป็นด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจะให้ความสำคัญเรื่องของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีความแข็งแรงและคงทน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่สามเป็นด้านคุณค่าของงานศิลปะและความงาม ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจะให้ความสำคัญเรื่องของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกผลิตจากวัสดุในท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ชุมชนต้องเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของที่ระลึกนั้น ชุมชนควรมีการพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นทันสมัยมากขึ้น และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย การเพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการออกแบบของที่ระลึกเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าทางใจให้กับสินค้าและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาไม่ให้สูญหาย โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย

3) ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์วิถีชีวิตเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ของชุมชน ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันเลือกผลิตภัณฑ์จากปลาและกล้วยเพื่อนำมา

พัฒนาเป็นสินค้าของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากปลาและกล้วยเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ชุมชนทำ
 ทรายมีการเลี้ยงและปลูกไว้เป็นอาหารในชุมชนตามวิถีชีวิตเกษตรอยู่แล้ว ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากปลาเป็น
 การพัฒนาต่อยอดจากปลาดูของชุมชนในหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน พัฒนาเป็น
 ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ชื่อว่า “ปลาดูพ่นน้ำมะดันทรงเครื่อง” ส่วนผลิตภัณฑ์จากกล้วยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่
 ของชุมชนทำทรายหมู่ที่ 7 คือ “กล้วยอบซอสมะดันธัญพืช” และจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วยเป็นกล้วย
 อบซอสมะดันธัญพืชและชุมชนได้ทดลองนำไปจำหน่ายพบว่าได้รับความสนใจและความพึงพอใจจากลูกค้าที่
 เป็นนักท่องเที่ยว ได้รับการตอบรับอย่างดีจากผู้ซื้อจึงนับว่าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถสร้างรายได้และเป็น
 การยกระดับรายได้ให้กับชุมชนทำทรายได้อีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ในอนาคต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนตำบล
 ทำทรายนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ McCarthy & Perreault (1991) กล่าว
 ไว้ว่า เป็นการนำแนวคิดใหม่ ๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์สินค้าหรือที่มีอยู่แล้ว หรือมีการ
 เปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์สินค้า ที่มีผลให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าให้มากที่สุด
 หรือเพื่อเพิ่มมูลค่าการแข่งขัน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างจากคู่แข่ง (ประสงค์ ประณีตพลกรัง, 2547)
 ทั้งยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมที่ชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และ
 ได้รับประโยชน์ร่วมกัน (สถาบันพระปกเกล้า, 2553: 6; ฉลาด จันทรมบัติ และพิมพ์ภา จันทไทย, 2553:
 176; อุบลวรรณ ภาวนันท์ และศรัณย์ กอสนาม, 2565: 9)

ผลที่ได้จากการศึกษานี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สินค้า
 นั้นต้องเป็นที่ต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากที่สุด หรือสามารถสร้างความพึง
 พอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภคได้ (ศรัณญา วิสุทธิศาสตร์ 2560: 83–89; อริสรา เสยานนท์, 2560: 173) ในการ
 พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนนี้จะเห็นได้ว่าชุมชนได้ร่วมกันบริหารจัดการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่อง
 การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้นชุมชนเป็นเจ้าของ มีการดำเนินการและบริหารงานหรือ
 การประสานงานในระดับชุมชนเอง (ASEAN, 2016; องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว
 อย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน, 2560) ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การ
 พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความยั่งยืน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552 และวีระพล ทองมา, 2561) ทำให้
 ชุมชนได้รับประโยชน์และสามารถช่วยให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น (Strydom, Mangope, &
 Henama, 2018) การดำเนินการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนทำทรายนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิด
 ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) ที่มีการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร
 การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความพึงพอใจ
 ให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการให้บริการที่มีคุณภาพ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวและ
 ร่วมรับผลประโยชน์ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา
 2548)

5.2 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดอบรม ฝึกทักษะการบริการ การบรรยาย การให้ข้อมูล ให้กับชุมชนในการต้อนรับ
 นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเพื่อสร้างความประทับใจและเป็นการพัฒนาศักยภาพให้กับชุมชนทางการท่องเที่ยว
2. ควรมีการจัดอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ให้กับชุมชนเนื่องจาก
 ชุมชนยังขาดความรู้และแนวทางพัฒนาที่ถูกต้อง

3. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้กับชุมชนในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชนโดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก เพื่อรองรับการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ และเพื่อสร้างรายได้รวมถึงสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). **Agrotourism** ท่องเที่ยวเกษตรทั่วถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560–2564)**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กิตติพจน์ แสนสิงห์. (2552). **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านบัวเหิง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- คณะกรรมการดำเนินงานของสภามหาวิทยาลัย ฝ้ายวิจัย. (2565). **แผนแม่บทการวิจัยตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2565–2579)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560–2564**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- ฉลาด จันทรสุมบัติ และพิมพ์ภา จันทไทย. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. **วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 2(1), 175–189.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JAD/article/view/154445>
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ประสงค์ ประณีตพลกรัง. (2547). **การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ (Production and operations management)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไดมอน อิน บิสซิเน็ต เวอร์ล.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พจนา บุญคุ้ม. (2561). **การพัฒนาแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวของตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- ราณี อีสัยกุล. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราณี อีสัยกุล. (2560). เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวและการโรงแรม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.
- วีระพล ทองมา. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- ศรีัญญา วิสุทธิสาลวงศ์. (2560). การตลาดสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2553). การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2544). การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ: Customer Service Consultant, TISTR.
- สำนักงานจังหวัดนครนายก. (2561ก). แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561–2564 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2562). นครนายก: สำนักงานจังหวัดนครนายก.
- สำนักงานจังหวัดนครนายก. (2561ข). แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561–2565 (ฉบับทบทวน). นครนายก: สำนักงานจังหวัดนครนายก.
- สุวัชร ศรีทองแสง. (2561). การพัฒนาสินค้าที่ระลึกทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากชุม ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินคร จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 9(2), 20–47. <https://so01.tcithaijo.org/index.php/humanubu/article/view/143521>
- สุวันชัย หวนกลาง. (2558). การตลาดเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อริสรา เสยานนท์. (2560). การประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2560). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism). กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561–2565. นครนายก: องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย. (2564). จำนวนประชากร. นครนายก: องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย.
- อุบลวรรณ ภาวานันท์ และ ศรีณย์ กอสนาม. (2565). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย (กิจกรรมที่ 1). วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6(2), 87–100. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/256086>

- Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2016). **ASEAN community-based tourism standard**. ASEAN Secretariat: Indonesia.
- Best, J. W. (1981). **Research in education** (4th ed.). Prentice Hall.
- Cronbach, L. J. (1974). **Essentials of psychological testing** (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). **Community based tourism: A success?** ICRT Occasional Paper No. 11. International Centre for Responsible Tourism.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30, 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- McCarthy E. J. & Perreault, W. D. (1991). **Basic marketing**. New York: McGraw-Hill
- Strydom, A. J., Mangope, D., & Henama, U. S. (2018). Making community-based tourism sustainable: Evidence from Free State Province, South Africa. **Geojournal of Tourism and Geosites** 24(1): 7-18 DOI 10.30892/gtg. 24101-338